

RUNDABORDSSAMTAL OM NÄRRADIONS FRAMTID

VÄLKOMMEN

4 MARS 2003

RADIO- OCH TV-VERKET

TID OCH PLATS

4 MARS 2003 kl. 13.00-16.30
IVA:s konferenscenter
Grev Turegatan 16
STOCKHOLM

RUNDABORDSSAMTAL OM NÄRRADIONS FRAMTID

VÄLKOMMEN

4 MARS 2003

Bakgrunden till att verket har inbjudit er till ett rundabordsamtal är följande.

Radio- och TV-verket lämnade i juni 2002 till regeringen en rapport, Närradion – igår, idag och imorgon, angående närradions kommersialisering m.m. Verket kunde i sin rapport konstatera att det förekom kommersialisering inom närradion, men att kommersialiseringen vid det tillfället inte var så omfattande att den krävde lagstiftningsåtgärder. Verket betonade dock vikten av att fortsättningsvis noga följa utvecklingen. Efter det att verket lämnat sin rapport har ett stort antal radioföreningar fått tillstånd att sända närradio. I vissa fall finns starka kopplingar till lokalradion.

Mot bakgrund av den senaste utvecklingen har verket därför fått i uppdrag av regeringen att göra en uppföljning av sin rapport. Redovisningen skall även innehålla en analys av de möjliga regeländringar som kan vidtas för att motverka kommersialiseringen inom närradion samt förslag till de regeländringar som verket förespråkar, se vidare uppdraget. Uppdraget skall redovisas senast den 15 april 2003.

Innan verket lämnar sina förslag önskar vi höra vad ni anser om närradions framtid och kommersialiseringen inom närradion. Mot bakgrund härav önskar verket få era synpunkter på bifogat PM och svar på bl.a. följande.

- Vilket eller vilka alternativ som ni förordar för att motverka kommersialiseringen och om det finns ytterligare åtgärder som behöver vidtas.
- Vilket eller vilka alternativ som ni förordar för att stärka närradion som en ideell föreningsradio och om det finns ytterligare åtgärder som behöver vidtas.

Vi ser fram emot en framtidsytande och intressant diskussion den 4 mars! Lämna gärna även era synpunkter och eventuella förslag skriftligen till verket före eller vid mötet.

Väl mött!

Björn Rosén
Generaldirektör

Eva Bengtsson
projektledare

Bifogas:

1. Förslag till dagordning

2. Radio- och TV-verkets uppdrag

4. PM om alternativa lagförslag

5. Radio- och TV-verkets rapport *Närradion – igår, dag och imorgon*

Karta över närradions nuvarande omfattning ges i samband med runda bords-samtalet.

RUNDABORDSSAMTAL OM NÄRRADIONS FRAMTID

DAGORDNING

4 MARS 2003

1. Inledning av generaldirektör Björn Rosén kl. 13.00

2. Deltagarna presenterar sig.

3. Malin Wallin redogör för närradions nuvarande omfattning och kommersialiseringens utbredning.

4. Deltagarna ges tillfälle att lämna synpunkter på redogörelsen samt hur de allmänt ser på problematiken och närradions framtid.

5. Kaffepaus kl. 14:15 – 14:30

6. Eva Bengtsson redogör för lagförslagen.

7. Deltagarna får lämna sina synpunkter.

8. Deltagarna ges möjlighet att lämna avslutande kommentarer.

9. Björn Rosén avslutar mötet kl. 16.30

RUNDABORDSSAMTAL OM NÄRRADIONS FRAMTID

UPPDRAG ENLIGT REGLERINGSBREV

4 MARS 2003

”

Radio- och TV-verket skall, mot bakgrund av den senaste utvecklingen inom närradion, göra en uppföljning av sin rapport "Närradion igår, idag och imorgon" (Ku2002/1481/Me). Redovisningen skall även innehålla en analys av de möjliga regeländringar som kan vidtas för att motverka kommersialiseringen inom närradion. Verket skall därvid redovisa för- och nackdelar med olika regeländringar samt konsekvenser av dessa. I redovisningen skall Radio- och TV-verket lämna förslag till de regeländringar som verket förespråkar. En redovisning av arbetet skall ske den 15 april 2003.

”

RUNDABORDSSAMTAL OM NÄRRADIONS FRAMTID

DISKUSSIONS UNDERLAG

4 MARS 2003

Inledning

Radio- och TV-verket ger i det följande ett underlag till diskussion om hur närradion ser ut idag och hur den kan se ut i framtiden. De bestämmelser som gäller idag och bakgrunden till dessa finns att läsa i verkets förra rapport *Närradion – igår idag och imorgon*.

Denna PM är indelad i två delar, där den första delen belyser kommersialiseringen inom närradion och dess effekter. Den andra delen är tänkt att ge underlag för diskussion om vilka åtgärder som behöver vidtas för att motverka kommersialiseringen inom närradion och vilka åtgärder som behöver vidtas för att stärka närradion som en ideell föreningsradio. För- och nackdelar med respektive förslag tas upp och vilka effekter respektive förslag kan tänkas få. Flera av förslagen kan kombineras sinsemellan.

Vid rundabordssamtalet den 4 mars 2003 önskar verket särskilt få era synpunkter på följande.

1. Aspekter på kommersialiseringen
 - Omfattningen av kommersialiseringen
 - Positiva och negativa effekter av kommersialiseringen
2. Synpunkter på de föreslagna regeländringarna
 - Vilket eller vilka alternativ som ni förordar för att motverka kommersialiseringen och
 - om det finns ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att motverka kommersialiseringen.
 - Vilket eller vilka alternativ som ni förordar för att stärka närradion som en ideell föreningsradio och
 - om det finns ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att stärka närradion som en ideell föreningsradio.

1. Kommersialiseringen av närradion

Vad avses med kommersialisering av närradion och varför förekommer den?

Enligt Svenska Akademiens ordlista förstås med kommersialism affärsverksamhet med inriktning på strävan efter vinst. När det i den allmänna debatten kring närradio talas om kommersialiseringen avses dock vanligtvis något mer än vinstdrivande verksamhet, nämligen en utveckling mot att närradion i allt större utsträckning påminner om den kommersiella lokalradion, dels vad gäller sättet att bedriva verksamheten, t.ex. med reklam och i vinstintresse, dels vad gäller programinnehållet, t.ex. musikradio och centralproducerade program.

Verket konstaterade i rapporten *Närradion idag, igår och imorgon* att anledningen till att det kan förekomma kommersiella intressen inom närradion i huvudsak beror på att

- det är tillåtet att sända reklam,
- att det finns många sändningsområden där det inte, eller i mycket liten omfattning, bedrivs närradiosändningar och att det därför finns gott om sändningsutrymme samt
- att närradion i många fall är den enda radioform som erbjuds den som vill sända lokala radioprogram, vilka egentligen borde rymmas inom den kommersiella lokalradion.

I det följande gör radio- och TV-verket en genomgång av de tecken som kan tyda på kommersialisering av närradion och vilka effekter kommersialiseringen kan tänkas ha på närradion

Tecken som tyder på kommersiella intressen inom närradion

I verkets uppföljning av kommersialiseringens omfattning har bl.a. följande kriterier varit vägledande.

- en eller ett fåtal tillståndshavare på en ort,
- en aktör bildar ett stort antal radioföreningar på en eller flera orter,
- uttalat samarbete med lokalradioaktörer,
- samarbete kring reklam och nyheter och ibland även innehåll,
- uttalat syfte att kringgå tiotimmarsregeln (det s.k. riksförbudet)

Effekter av kommersialiseringen

Kommersialiseringen av närradion har fått effekter som varit både positiva och negativa.

De positiva effekterna av kommersialisering kan bl.a. vara följande

- närradion har kontinuerliga sändningar, vilket främjar lyssnarunderlaget. (På vissa orter sänder närradion endast kvällstid eftersom många sänder på ideell basis efter ordinarie arbete. De kommersiella aktörerna är mest intresserade av att sända dagtid.),
- billigare sändarkostnader genom att en kommersiell aktör står för huvuddelen av driftskostnaderna,
- det är dyrt att producera reklam men genom reklamsamarbete kan man köpa sådana tjänster,
- främjar ortsradio med lokalt förankrat innehåll.

De negativa effekterna av kommersialiseringen kan bl.a. vara följande

- eventuellt samarbete sker på den starkare aktörens villkor,
- det ideella föreningslivet riskerar att stängas ute,
- närradion är inte längre en åsiktsradio utan en radio som försöker efterlikna den kommersiella lokalradion, grunden för att endast det ideella föreningslivet ska få sända närradio kan härigenom ifrågasättas samt
- snedvriden konkurrens för de lokalradioaktörer som inte samarbetar med närradion.

2. Analys av möjliga regeländringar för att motverka kommersialiseringen inom närradion m.m.

De olika alternativ som tas upp till diskussion för att motverka kommersialiseringen och stärka närradion som en ideell föreningsradio är följande.

1. Nollalternativ
2. Reklamförbud
3. Skärpta tillståndsvillkor
4. Sändningstidsavgift
5. Stödordning
6. Utökade informations- och rådgivningsinsatser
7. Utvidgat undantag från riksförbudet
8. Översyn av hela radiolandskapet
9. Paraplyorganisation

Flera av förslagen kan naturligtvis kombineras sinsemellan.

1.	Nollalternativ I ett nollalternativ utgår man från att kommersialiseringen inte är så omfattande att det finns anledning att göra några mer ingripande åtgärder, varför nuvarande lagstiftning bibehålls och varken några restriktioner i tillståndshavarkretsen eller programinnehåll, såsom reklamförbud, införs.
Överensstämmer med målen för närradio?	Ja, närradion är alltjämt till för det lokala ideella föreningslivet men kommersialiseringen fortsätter ytterligare.
Trolig effekt	Kommersialiseringen kommer troligtvis att utbreda sig ytterligare och sprida sig till fler orter. Samarbetet mellan lokalradio och närradio fortsätter också. Även andra nätverk kan tänkas bildas.
Fördel	På de orter där närradion fungerar väl finns ingen anledning att ändra villkoren.
Nackdel	• Kommersialiseringen fortsätter till fler sändningsområden och tränger undan andra tillståndshavare. • Fortsatt snedvridning av konkurrensen mellan närradio och lokalradio.

2.	Reklamförbud I detta alternativ utgår man från att tendenserna angående kommersialiseringen är så omfattande att den måste stoppas omedelbart och med kraftfulla åtgärder. Den mest effektiva åtgärden synes vara att införa ett reklamförbud. För att lindra effekterna av ett reklamförbud och underlätta en omställning bör det under en övergångsperiod, förslagsvis ett år, vara tillåtet att sända reklam. Sponsring bör alltså vara tillåten. Ett reklamförbud kan eventuellt kombineras med en stödordning, se vidare punkt 5.
Överensstämmer med målen för närradio?	Ja, ett reklamförbud är inte någon inskränkning i föreningarnas rätt att säga sina åsikter. Tidigare fanns ett reklamförbud men detta upphörde 1993.
Trolig effekt	• Kommersialiseringen minskar. • De flesta föreningar sänder inte reklam, varför det direkt inte innebär någon effekt. • På vissa orter, där närradion är kommersiell, upphör närradion helt.
Fördel	• Effektivt sätt att minska kommersialiseringen utan behöva göra någon genomgripande omvandling av närradion. • Eftersom en stor del av tillståndshavarna inte sänder reklam drabbar den främst de kommersiella aktörerna. • Uttalad skiljelinje mellan lokalradio och närradio. • Motiverar skillnaden mellan en avgiftsfri närradio och en lokalradio med avgifter. • Möjliggör att andra krav kan lättas, exempelvis riksförbudet.
Nackdel	• Drabbar tillståndshavare som bedriver en ideell verksamhet men som helt eller delvis finansieras av reklam. • När vissa aktörer upphör med verksamheten, blir det dyrare att sända för dem som är kvar. • Föreningarnas självständighet minskar, genom att en försörjningsmöjlighet försvinner. • Problemet i sig är inte möjligheten att sända reklam utan att det finns för få möjligheter att sända privat lokalradio.
Anmärkning	Istället för att förbjuda reklamen helt kan man också diskutera möjligheten att begränsa reklamtiden till t.ex. fyra minuter per timma.

3.

Skärpta tillståndsvillkor

I detta förslag utgår man från att en stor del av kommersialiseringen det senaste året berott på möjligheten för radioföreningar att få tillstånd att sända närradio och att skärpta tillståndskrav kan stävja kommersialiseringen. Exempel på skärpta tillståndsvillkor är:

1. krav på annan huvudsaklig verksamhet, dvs. ej tillstånd för radioföreningar, eller
2. tydligare krav på lokal förankring för radioföreningar.

Överensstämmer med målen för närradio?

Ja, om närradion endast ska vara till för det traditionella föreningslivet. I tidigare utredningar har man varit positiva även till s.k. *ortsradio*.

Trolig effekt

1. Inga nya radioföreningar får tillstånd men de som innehar tillstånd idag kan sända ytterligare i högst tre år.
2. Färre radioföreningar söker tillstånd.

Fördel

- Främjar mer lokalt anknuten radio.

Nackdel

- Svårare att få tillstånd även för dem som inte har kommersiella intressen.
- Bidrar till sändningar via bulvanföreningar.

4.

Sändningstidsavgift

Ett alternativ till reklamförbud är att de som sänder reklam istället ska betala en sändningsavgift beräknad på antal sändningstimmar. De som inte sänder reklam ska ha möjlighet att söka befrielse från denna avgift.

Överensstämmer med målen för närradio?

Ja, sändningstidsavgift har tidigare funnits men avskaffades genom lagändring i juli 1998.

Trolig effekt

Vissa mindre kommersiella aktörer drar sig kanske ur medan närradion för de större aktörerna fortfarande är intressant och billigare än att sända lokalradio.

Fördel

Det blir mindre attraktivt att sända närradio för de kommersiella aktörerna.

Nackdel

- Ökad byråkrati för tillståndshavarna.
- Resurskrävande.
- Kontrollsvårigheter.
- Tveksamt om får tillräcklig effekt.

5.

Stödordning

Utgångspunkten för detta förslag är att en stödordning skulle stärka de ideella krafternas ekonomiska förutsättningar att fortsätta eller börja sända närradio och lindra effekterna av ett eventuellt reklamförbud. I första hand torde bidrag vara en fråga för kommun och landsting men eftersom stöd förekommer i mycket varierande grad bör ett statligt bidrag utgå. Det finns många olika former av stöd som kan vara av intresse, exempelvis driftsstöd, stöd för programproduktion och särskilda projektbidrag att söka för olika ändamål såsom utbildningsinsatser m.m. Till stöd för bidragshanteringen bör finnas en förordning som anger vilken/vilka typer av bidrag som föreningarna kan söka samt hur uppföljning ska ske.

Överensstämmer med målen för närradio?

Ja, främjar yttrandefriheten och möjligheten för föreningarna att nå ut med sitt budskap.

Trolig effekt

Effekten är beroende av dels vilken typ av stöd som bidraget omfattar och hur mycket stöd som kan delas ut. Produktionsstöd får troligen mindre effekt än bidrag till exempelvis driftskostnader.

Fördel

- Förbättrar de ekonomiska förutsättningarna för att sända närradio.
- Lindrar effekterna av ett eventuellt reklamförbud.

Nackdel

- Ganska omfattande stöd för att ge verkan?
- Kan bidra till upprättande av skenföreningar eller utnyttjande av bulvanföreningar för att få bidrag.
- Föreningarna råder själva över om de vill sända reklam eller inte men genom bidrag kan de inte reglera sin finansiering på samma sätt.

Anmärkning

Exempelvis skulle ett stöd om två timmar à 200 kr per förening och vecka, beräknat på 1 300 tillståndshavare, kosta staten cirka 27 miljoner kronor. Å andra sidan hade staten förra året intäkter om cirka 525 miljoner kronor i form av koncessionsavgifter för radio och TV. Vid ett eventuellt reklamförbud kommer även tillståndshavarna för lokalradio att få ökad möjlighet till kostnadstäckning och därmed även betala sina koncessionsavgifter till staten.

Vidare kan nämnas att Riksförbundet Öppna Kanalen har fått regeringens uppdrag att under en tvåårsperiod ansvara för att bl.a. utbildningsinsatser och ett ökat erfarenhetsutbyte kommer till stånd inom området icke-kommersiell lokal-TV. För ändamålet har riksförbundet erhållit totalt två miljoner kronor.

6.

Utökade informations- och rådgivningsinsatser

En av anledningarna till att vissa föreningar inte sänder närradio är att de saknar kunskap om att sända närradio. Detta alternativ bygger på det förslag som verket lämnade i sin tidigare rapport, nämligen att informations- och rådgivningsinsatserna inom närradion bör utökas. Sådana insatser ska bl.a. avse riktad information till vissa grupper, såsom ungdomar och invandrare. Det bör exempelvis finnas information på fler språk än idag. Särskild information ska även lämnas till berörda myndigheter och till landsting och kommuner.

Överensstämmer med målen för närradio?

Ja, främjar yttrandefriheten och föreningarnas möjligheter att nå ut med sitt budskap

Trolig effekt

Om olika grupper uppmärksammas om närradions betydelse kan flera komma att sända närradio och kommun och landsting i högre grad än idag ge bidrag.

Fördel

Underlättar för olika grupper att börja sända närradio.

Nackdel

-

7.

Utvidgat undantag från riksförbudet

Detta alternativ bygger på verkets tidigare lämnade förslag. Enligt nuvarande lagstiftning får i närradion endast sändas program som framställts enbart för den egna verksamheten, det s.k. riksförbudet. Från denna regel görs undantag för sändningar högst 10 timmar per månad om innehållet i sändningarna är av särskilt intresse för tillståndshavarnas medlemmar, främjar kunskap och bildning eller utgör upptagningar av lokala kulturella tillställningar. Som verket konstaterade i sin förra utredning räcker i vissa fall detta inte till om en förening vill sända från ett gemensamt evenemang. För att komma runt detta har radioföreningar bildas för att kringgå riksförbudet. Radio- och TV-verket föreslår därför att utöver undantaget om 10 timmar per månad bör även tillståndshavarna kunna söka dispens för 14 sändningsdagar per år. Förslaget bör kombineras med ett reklamförbud

Överensstämmer med målen för närradio?

Ja, det är fortfarande föreningsanknuten radio men en invändning är att den kan bli i mindre grad lokal.

Trolig effekt

Fler sänder centralproducerade program. Radioföreningar bildas inte för att kringgå riksförbudet.

Fördel

Underlättar för tillståndshavare att sända från gemensamma evenemang, exempelvis Nyhemsveckan.

Nackdel

Föreningar som sänder ett fåtal timmar per vecka kan komma att enbart sända centralproducerade program. Det är då visserligen fråga om föreningsradio men inte lokal radio.

8.

Översyn av Radiolandskapet

I detta förslag utgår man från att förhållandena sedan närradio-starten 1979 har förändrats och att det är nödvändigt att se över hela radiolandskapet innan man föreslår några större förändringar. En av orsakerna till kommersialiseringen är nämligen lokalradions utbredning i närradion. Många anser att möjligheterna att sända lokalradio bör utvidgas och att det ska finnas möjlighet även för andra än Sveriges Radio att sända rikstäckande radio. Därefter skulle närradion inte vara lika intressant för kommersiella aktörer. Ett första steg är att se över både närradio och lokalradio. Vidare bör syftet med närradion diskuteras. Ska den vara förbehållen det ideella föreningslivet eller bör man uppmuntra även annan radio. Behövs en åsiktsradio nu när Internet finns och alla ändå sänder musik?

Överensstämmer med målen för närradio?

Ja, eller med de mål man vid en sådan utredning sätter upp.

Trolig effekt

På längre sikt en lagstiftning som harmonierar med verkligheten.

Fördel

Reglera närradion efter hur verkligheten ser ut idag. Gränserna mellan närradio och lokalradio markeras.

Nackdel

Tar tid innan sådan utredning är klar, varför kommersialiseringen kan komma att växa ytterligare.

Anmärkning

Detta alternativ kräver en större utredning. Inget hindrar att man i avvaktan på en sådan utredning inför exempelvis ett reklamförbud.

9.

Paraplyorganisation

Verket föreslog redan 1994 att systemet borde reformeras på så sätt att inte längre en ideell förening med lokal verksamhet utan en sammanslutning som bildats just för att bedriva lokala radiosändningar ska få sändningsrätten på en närradiofrekvens. Tillstånd ska endast lämnas till ett förordnat sändarföretag som sedan har att tillvarata och hjälpa alla sändande föreningar. Önskemål att förändra kriteriet för tillstånd att sända närradio har även bl.a. framförts av Närradions riksorganisation. Det kan diskuteras om det inte borde kombineras med ett reklamförbud för att det inte ska vara kommersiellt intressant. Att förändra systemet synes kräva ytterligare utredning, se förslaget om översyn av radiolandskapet ovan.

Överensstämmer med målen för närradio?

Ja, alltså får det ideella föreningslivet sända och främjar därför alltså yttrandefriheten.

Trolig effekt

På vissa håll är det troligt att närradion stärks.

Fördel

- En tillståndshavare är starkare gentemot olika avtalspartner
- Administrationen för den enskilda föreningen blir mindre
- Bidrag kan tilldelas en organisation men ändå komma alla medlemsföreningar till godo.
- Möjlighet även för enskilda att sända närradio.

Nackdel

- Rättsäkerheten blir mindre för varje enskild förening, eftersom de i högre grad får vända sig till paraplyorganisationen och inte till verket.
- Hur göra med föreningar med tillsvidare tillstånd?
- Närradion tyngas med noggrann reglering.
- Byråkratiskt för de orter, där det redan finns fungerande administration och samarbete.

Anmärkning

Motsvarande system finns för lokala kabelsändarföretag. För närvarande finns 29 förordnande lokala kabelsändarföretag. Den största skillnaden mellan närradio och lokal kabel-TV är att det på TV-sidan inte är någon konkurrens om sändningstider och att de inte får sända reklam. Den som vill sända kommersiellt i kabel-TV får vända sig direkt till nätägaren och komma överens om pris och utrymme. Något tillstånd från Radio- och TV-verket krävs inte utan endast en registreringskyldighet. Någon utvärdering av systemet på kabelsidan har inte gjorts.